

झांझीबार डायरी

अवघा रंग एकचि झाला

अरुण मोकाशी

संक्षिप्त रूपरेषा आणि प्रकरणांचा सारांश

परदेशातल्या विमानतळावर उतरल्याबरोबर आपण अगदी नकळत तुलना करू लागतो

आपली आणि त्यांची.....

खरंच देश-विदेशातील माणसं हजारां मैलांवर रहात असतांना त्यांचे धर्म वेगळे असतील पण सवयी आणि लकबी सारख्या कशा? का खरंच भगवंताने एकाच पिंपातला बचक बचक “डीएनए” जगातल्या आपल्या सर्व बछड्यांना अगदी सारखा वाटला?

व्यवसायाने परिवहन सल्लागार असलेले अरुण मोकाशी झांझीबारमध्ये विश्व बँकेमार्फत “परिवहन विशेषज्ञ” म्हणून दोन वर्षासाठी गेले असतांना त्यांनी लिहिलेली ही झांझीबार डायरी. त्यात त्यांनी वर्णिला आहे – आफ्रिकन लग्न सोहोळा आणि लगीनघाई, आफ्रिकन लोकांचे बिअर सेवन, सेरेगेटीतील प्राण्यांचे टान्झानिया-केनिया-टान्झानियाचे अदभूत स्थलांतर, बेटावर रहाणारा पण हवेत उडणारा कोल्हा, व्हिक्टोरिया नदीच्या पात्रातल्या आता निर्वंश होत चाललेल्या मासोव्या, एक बलाढ्य कासव, जंगलातले जिराफ, आफ्रिकेत रहाणाऱ्या भारतीयांचे गृहजीवन, समुद्रात बुडालेली एक अविस्मरणीय नौकाडुबी – अशा पंचवीस चित्तरारक कथा !

वाचताना सतत वाटते की – अरे, आपण कितीतरी बाबतीत अगदी सारखे!

झांझीबार देशातले हे सोहोळे वाचतांना मग जाणीव होते, हा तर त्यांचा आणि आपला

अवघा रंग एकचि झाला !!!

अरुण मोकाशी

व्यवसायाने परिवहन सल्लागार. इंग्लंडमध्ये बारा वर्षे सल्लागार संस्थेत काम केल्यावर १९७८ मध्ये भारतात परतले. १९९३ मध्ये ‘मुंबई मेट्रो’चा सुधारीत प्रस्ताव सादर करून देशभर सादरीकरणाची झंझावाती मोहीम हाती घेतली. १९९८ मध्ये विश्वबँकेने मोकाशी यांची दिल्ली-वॉशिंग्टनला ‘परिवहन विशेषज्ञ’ म्हणून नेमणूक केली. तेथे चार वर्षे काम केले. त्यानंतर अफगाणिस्थान, एथिओपिया, येमेन व झांझीबारमध्ये विविध परिवहन प्रकल्पांचे नेतृत्व केले. सध्या वास्तव्य मुंबईला.

प्रकाशक : मराठीसुष्टी डॉट कॉम

www.marathirushti.com

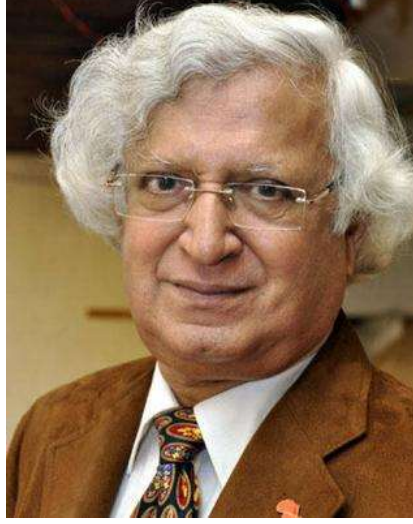
bookshop@marathirushti.com

मूल्य : रु. १९९/-

वेबसाईट : <http://www.marathirushti.com/>

इ-मेल : bookshop@marathirushti.com

अरूण मोकाशी

- व्यवसायाने परिवहन सल्लागार. सिव्हील इंजिनियरींगचे पदवीपर्यंतचे शिक्षण महाराष्ट्र व गुजराथमध्ये झाल्यावर लंडनला प्रयाण. तेथे ब्रॅडफर्ड व लंडन विद्यापीठात परिवहन शाखेचा पदव्युत्तर अभ्यास.
- इंग्लंडमध्ये बारा वर्षे सल्लागार संस्थेत काम केल्यावर १९७८ मध्ये भारतात परतले. मुंबईत 'टाटा कन्सलटन्सी सर्व्हिसेस' च्या कार्यालयात परिवहन शाखा स्थापन करून त्याचे वीस वर्षे नेतृत्व केले. या कालावधीत भारतातील सुमारे बारा शहरातील परिवहन सल्लागार अहवाल स्थानिक, राज्य व केंद्र सरकारला सादर केली. यावेळी पन्नास टेक्नीकल पेपर्स लिहिले व देशभरच्या परिवहन संमेलनात सादर केले.
- १९९३ मध्ये 'मुंबई मेट्रो'चा सुधारीत प्रस्ताव सादर करून देशभर सादरीकरणाची झंझावाती मोहीम हाती घेतली. यावेळी मराठी व इंग्रजी वृत्तपत्रे, नियतकालिके व मासिके यात मेट्रोवर चौफेर लेखन केले. याच वेळी नवी दिल्ली मेट्रो प्रकल्पाच्या ईष्येने पेटून निघाली व त्यांनी मेट्रो प्रकल्पाच्या बांधकामाची मोर्चेबांधणी सुरू केली.
- १९९८ मध्ये विश्वबँकेने मोकाशी यांची दिल्ली-वाॅशिंग्टनला 'परिवहन विशेषज्ञ' म्हणून नेमणूक केली. तेथे चार वर्षे काम केले. त्यानंतर अफगाणिस्थान, एथिओपिया, येमेन व झांझीबारमध्ये विविध परिवहन प्रकल्पाचे नेतृत्व केले. सध्या वास्तव्य मुंबईला.

अनुक्रमणिका

अवघा रंग एकची झाला

१. तुमचं आमचं सेम असतं
 २. अशी आहे आफ्रिकेतली 'कुंती'
 ३. मेरे यारकी शादी है
 ४. आफ्रिकेतली सौंदर्यवती
 ५. जॉनने फडकावला झांझीबार स्वातंत्र्याचा झेंडा
 ६. लवंगांच्या वृक्षांनी डवरलेले झांझीबार
 ७. आफ्रिकेचे बिअर आख्यान
 ८. सेरेंगेटीतील श्वापदांचे अदभूत स्थलांतर
 ९. एका बेटावरचा हवेत उडणारा कोल्हा
 १०. सेरेंगेटी जंगलाच्या बादशहाला मानाचा कुर्निसात !
 ११. त्यांनी चारशे मासोळ्या निर्वंश केल्या !
 १२. एका बेटावरचे बलाढ्य कासव
 १३. सेरेंगेटीचे जिराफ
 १४. सरते शेवटी हे सारं पोटच्या पोरंसाठी
 १५. परदेशीय मराठी कुटुंबातली गृहस्वामिनी
 १६. त्या दिवशी महासागरात नौका बुडाली !
 १७. एका पत्रकाराला ठार मारला !
 १८. उषःकाल होता होता काळरात्र आली !
 १९. "गुलाम विकत घ्या गुलाम !"
 २०. झांझीबार म्हणजे प्रणयरम्य नगरी !
 २१. शहरवासीयांची लाडली 'डालाडाला'
 २२. इथे 'स्वाहिली' चिये नगरी - ब्रह्मविद्येचा सुकाळू करी !
 २३. लखलख चंदेरी तेजाची आफ्रिका दुनिया
 २४. आफ्रिकेची शिशुगीते
 २५. रात्रीच्या गर्भति उद्याचा असे उषःकाल !
- झांझीबारची आगामी वाटचाल
- परिशिष्ट १ - झांझीबार रूपरेषा
- परिशिष्ट २ - देशातील ठळक घटना व प्रसंग
- थोडंसं "आपल्या मराठीसृष्टी" विषयी

झांझीबार डायरीच्या निमित्ताने.....

मराठीसृष्टीच्या माध्यमातून श्री अरुण मोकाशी यांचे “झांझीबार डायरी” हे पुस्तक प्रकाशित करताना अत्यंत आनंद होत आहे.

“झांझीबार डायरी” हे एक प्रवासवर्णन नाही. जागतिक बँकेच्या कामानिमित्त अरुण मोकाशींनी केलेल्या झांझीबार वारीमध्ये त्यांनी अनुभवलेले झांझीबारमधील जनजीवन, तिथल्या प्रथा-परंपरा, सोहोळे, वन्य-जीवन यासारख्या विषयांवरील अत्यंत सुंदर लेखांचे हे संकलन आहे. मोकाशी यांनी अत्यंत प्रभावी भाषेत, खेळीमेळीच्या शैलीत हे सर्व लेख लिहिलेले आहेत.

मराठीसृष्टीद्वारे प्रकाशित झालेले एखाद्या देशाबद्दलचे हे दुसरे पुस्तक. यापूर्वीच्या “गावाकडची अमेरिका” या पुस्तकात अमेरिकेतील ग्रामीण जीवनाचा परिचय झाला होता. “झांझीबार डायरी”च्या निमित्ताने एक वेगळाच वाचनानुभव आमच्या वाचकांना मिळेल याची खात्री आहे.

हे पुस्तक सध्यातरी फक्त इ-बुक स्वरूपातच प्रकाशित होत आहे. यामागे अनेक कारणे आहेत. एकतर सध्या वाचनासाठी संगणक आणि मोबाईलचा वापर मोठ्या प्रमाणावर वाढला आहे. नव्या पिढीला छापील पुस्तकांपेक्षा इ-पुस्तके जास्त जवळची वाटू लागली आहेत. ती सोयिस्करही आहेत. छपाईचा खर्च, विक्रीव्यवस्थेतील खर्च आणि गुंतागुंत यामुळे पुस्तकांच्या किंमती वाचकांच्या आवाक्यात ठेवणे दिवसेंदिवस कठीण होत आहे. भारताबाहेर छापील पुस्तके पाठवण्यासाठी येणारा प्रचंड खर्च पाहता इ-पुस्तकांचे वितरण सोयिस्कर वाटू लागले आहे.

“झांझीबार डायरी” या पुस्तकाचे वितरण थोड्या वेगळ्या वाटेने जाऊन करण्यासाठीचा हा एक आगळावेगळा प्रयत्न. झांझीबारच्या अनुभवाबद्दल तब्बल २५ चित्तरारक लेखांचा संग्रह असलेल्या या २०० पानी पुस्तकातल्या प्रत्येक लेखाची थोडक्यात ओळख करून दिली आहे या “संक्षिप्त रुपरेषा आणि सारांशा”मध्ये.

भारतीय, त्यातल्या त्यात मराठी वाचकांना पुस्तक विकत घेण्यापूर्वी ते चाळून बघण्याची इच्छा असते. पुस्तकांच्या दुकानात हे शक्य असते, मात्र ऑनलाईन खरेदी करताना हे शक्यच नसते. हा वेगळा पायंडा पाडण्याचे कारण एवढेच की वाचकांना हे पुस्तक खरेदी करण्यापूर्वी त्याची ओळख व्हावी आणि खरेदीचा निर्णय घेण्यात मदत व्हावी.

भारतातून प्रकाशित होणाऱ्या इ-पुस्तकांची संख्या सध्यातरी फार कमी आहे. त्यात पुन्हा इ-पुस्तके बनविणाऱ्यांच्या वेगवेगळ्या वितरण व्यवस्था, त्यासाठी लागणारे खास रिडर सॉफ्टवेअर, इ-पुस्तकांची होणारी कॉपी, ती न होण्यासाठी वेगवेगळ्या तंत्रज्ञानाचा वापर, त्यातून निर्माण होणारे विविध प्रश्न, विकलेल्या प्रतींची मोजणी, उत्पन्नाबाबतची संदिग्धता हे पाहता भारतीय प्रकाशक आणि लेखकांनाही इ-पुस्तकांची बाजारपेठ आकर्षित करत असल्याचे दिसत नाही.

अनेक लेखक आणि प्रकाशकांच्या मते इ-पुस्तकांची कॉपी सहज होत असल्यामुळे त्यांच्या महसूलावर परिणाम होतो. त्यामुळे इ-पुस्तके लॉक करण्याकडे त्यांचा कल असतो. म्हणजेच ते पुस्तक ज्या संगणकावर किंवा मोबाईलवर डाऊनलोड केले असेल त्यावरच ते वाचता येईल वगैरे वगैरे..

मला स्वतःला मुळातच इ-पुस्तकांना कुलुपबंद ठेवणे ही कल्पनाच हास्यास्पद वाटते. इंग्रजीतील लक्षावधी इ-पुस्तके कोणत्याही प्रकारचे लॉक न वापरता केवळ पीडीएफ स्वरूपात डाऊनलोड करून वाचता येतात आणि तरीही त्यांची

विक्री ऑनलाईन माध्यमांतून होतेच ना? चोरी करणारा कशाचीही चोरी करतो. अगदी शेतीतही दहा-वीस टक्क्यांची चोरी होतेच.

एका वेगळ्या वाटेने विचार करूया आणि मग माझ्या म्हणण्यातील अर्थ लक्षात येईल. मराठी पुस्तकांची छापील आवृत्ती फारतर १०००, २००० प्रतींची. त्यातील किमान ५०० प्रती या महाराष्ट्रातील विविध ग्रंथालयांना विकल्या जातात. (बाकीच्या प्रती प्रकाशकाच्या गोडाऊनमध्ये वर्षानुवर्षे पडून असतात. साधारणपणे एक आवृत्ती संपवायला दोन-तीन वर्षे जातात असे प्रकाशक स्वतःच सांगत असतात.) या ग्रंथालयांचे प्रत्येकी सरासरी किमान १०० सभासद प्रत्येक पुस्तक वाचतील असे गृहित धरले तर प्रकाशकाने किंवा विक्रेत्याने विकलेल्या ५०० प्रती किमान ५०,००० जण वाचतात. म्हणजे ४९,५०० वाचकांनी पुस्तक चोरून वाचले असे म्हणणार का? मग एखादे इ-पुस्तक जर दहाजणांनी वाचले किंवा कॉपी केले तर आभाळ कोसळले का? माझ्या मते अशी कॉपी झाली तर किमान ते पुस्तक जास्त लोकांपर्यंत पोहोचेल आणि त्यातही काही जण असे नक्कीच मिळतील ज्यांना ते पुस्तक आपल्या संग्रहात ठेवण्याची इच्छा होईल आणि असे लोक ते पुस्तक विकत घेतीलही.

अरुण मोकाशी यांचे मला खास अभिनंदन करायचे आहे ते एवढ्याचसाठी. पुस्तक प्रकाशित करण्यासाठी जेव्हा त्यांनी मराठीसृष्टीशी संपर्क केला तेव्हाच छापील पुस्तकाऐवजी इ-पुस्तक बनवणे हे त्यांनी पक्के ठरवलेले होते. विक्री, उत्पन्न वगैरेबाबत चर्चा करताना जेव्हा इ-पुस्तकांच्या लॉकचा विषय आला तेव्हा मी माझी भूमिका त्यांच्यासमोर मांडली. अक्षरशः क्षणाचाही विलंब न करता त्यांनी माझी सुचना स्विकारली व इ-पुस्तकाला कोणतेही लॉक न करण्याचे ठरवले. अरुण मोकाशी यांनी अत्यंत खुल्या मनाने जास्तीत जास्त वाचकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी अवलंबलेल्या मार्गामुळे हे इ-पुस्तक जास्तीत जास्त मराठी वाचकांकडे पोहोचेल. कदाचित कॉपी होईलही. कदाचित कशाला.... नक्कीच होईल. मात्र इंटरनेटचा वरचष्मा असलेल्या आजच्या खुल्या जगतात पुस्तकांना कुलुपबंद ठेवण्याऐवजी खुल्या दिलाने कॉपी करून देण्याचं विशाल मन आणि हृदय अरुण मोकाशी यांच्यासारख्या एका अत्यंत प्रतिभावंत लेखकाकडे आहे याचा मराठी वाचकांना अभिमान वाटला पाहिजे.

येणाऱ्या काळात “मराठीसृष्टी”च्या माध्यमातून अनेक विषयांवरील इ-पुस्तके प्रकाशित होतील. मात्र “झांझीबार डायरी” या इ-पुस्तकाचे या सगळ्यांमध्ये वेगळे स्थान असेल कारण कुलुपबंद इ-पुस्तकांच्या व्यवस्थेतून बाहेर पडणारे कदाचित ते पहिलेच मराठी इ-पुस्तक असेल.

मराठीसृष्टीच्या वाचकांना आणि आमच्या लेखकांनाही हार्दिक शुभेच्छा. आपणही कोणत्याही विषयावर लेखन करत असाल तर मराठीसृष्टी डॉट कॉम (www.marathirushti.com) वर जरूर लिहा. विविध विषयांवरील उत्तमोत्तम लेख आणि साहित्य वाचण्यासाठीही “मराठीसृष्टी डॉट कॉम”ला भेट द्या.

निनाद अरविंद प्रधान

व्यवस्थापकीय संपादक

[मराठीसृष्टी डॉट कॉम](http://www.marathirushti.com)

www.marathirushti.com

अवघा रंग एकवि झाला

एकदा का मुलाच्या वडिलांनी, आईने, मोठ्या मुलाने व धाकट्या मुलीने 'छान आहे' म्हटले की मुलगी पसंत झाली मानायचे. अगदी तसेच वॉशिंग्टन-दिल्लीच्या विश्वबँक कार्यालयाने, दारेसालामच्या आफ्रिकन डेव्हलपमेंट बँकेने आणि झांझीबारच्या परिवहन मंत्रालयाने माझी चरित्रसूची म्हणजे बायोडेटा ओके केल्याचे म्हणजे 'मी पसंत पडल्याचे' संगणक टपाल आले. माझी झांझीबारच्या रस्ते वाहतूक, जलमार्ग व हवाई वाहतूकीची कृतियोजना अहवाल तयार करून सरकारला सादर करण्यासाठी नेमणूक झाली. यासाठी दोन वर्षे सहज लागणार होते. मी म्होरक्या म्हणजे 'टीम लीडर' होतो. नेहमीप्रमाणे माझ्या टीममध्ये देशोदेशीच्या परिवहन क्षेत्र विशेषज्ञांचा समावेश होता.

आता मनाला आणि पायाला चक्क भिंगरी लागली. तशी परदेशात 'पाट्या टाकायला' जाण्यासाठी मी काही अगदीच 'पहिलटकरीण' नव्हतो. तरीपण रंगीत अँटलसचे लठ्ठ पुस्तक हातात घ्यायला लागलेच. यावेळी झांझीबारचे प्रकल्प -ऑफिस उभे करण्याचे काम पण माझ्याकडे आले होते. टेबल, खुर्च्या, स्टेशनरी, खिडक्यांचे पडदे, चहा-काँफीच्या पँट्रीतल्या कपबश्या, किटलीपासून गाळणीपर्यंत सारा संसार मांडायचा. मुख्य म्हणजे स्थानिक मदतनीस सहकाऱ्यांची निवड करायची

होती. त्यात सेक्रेटरी, हिशेब तपासनीस, लेखापाल व गाडीचा ड्रायव्हर हे आलेच.

तसे हे काम कटकटीचे नसते. पण परदेशीयांची इंग्रजी बोलण्याची लकब, उच्चार, बोलण्यातला ठसका, विनोद बुध्दी. म्हणजे नुकत्याच देशात आलेल्याला जरा नवखेच. आमचे सदस्य वेगवेगळ्या देशातून येणार. त्यांना 'राम राम मंडळी' करण्याचा व मैत्री जोडण्याचा सोहळा पण मोठा अभूतपूर्व ठरणार होता. ते सर्वजण एकत्र एका वेळीच येत नाहीत म्हणून जरा बरे. कामाला तर काय ते येण्यापूर्वीच सुरुवात झालेली असते. मग अंमलदारांच्या गाठीभेटीच्या कामाला प्रारंभ होतो आणि तेव्हा कामाला अधिकृतपणे प्रारंभ होतो.

खरं तर तसा आफ्रिका हजारो मैलावरचा देश. पण धंद्याच्या म्हणजे कार्यपध्दतीच्या गप्पा निघाल्या की वाटते माहेरीच आलो. त्यातून मंत्रालयातल्या बऱ्याच अंमलदारांनी मुंबई, पुणे, दिल्ली, बंगलोर, चेन्नईच्या विद्यापीठात एक दोन वर्षे काढलेली असतात. त्यांना भेटणे म्हणजे तर एक पर्वणीच. एक जण हमखास विचारतो, चर्चगेट स्टेशन जवळचा वडापाववाला अजून तिथेच उभा असतो? चर्चगेटच्या पुरोहीत रेस्टॉरंटमधल्या श्रीखंडाची चव साहेबांच्या जिभेवर अद्याप रेंगाळत असते. दुसऱ्याला पुण्याच्या चितळ्यांची चिक्की आठवते. तिसऱ्याला दिल्लीचा पेठा.

परिवहन मंत्रालयात किबावे सर भेटले आणि गप्पांना विशेष रंग चढला. ते दिल्लीत दीड वर्ष राहिले होते. संगीतामध्ये त्यांना विशेष रस. इंडियन फिल्मी गाण्यातली त्यांना दोन गीते आवडायची. पहिले गीत 'लक्ष्य' या चित्रपटातले हृतिक व प्रीती यांच्यावर चित्रीत झालेले, "कितनी बाते याद आती है, तस्वीरेसी बन जाती है, मै कैसे इन्हे भूलू, दिल को क्या समझाऊ". साधनाताई व हरिहरनच्या स्वरातले थेट काळजाला भिडणारे बॉलिवूडचे हे अविस्मरणीय गीत. युध्दाच्या पार्श्वभूमीवर आपल्या प्रियकराला निरोप देतांना गायलेले. झांझीबारी उच्चारात सांगताना सर इतके रंगून जायचे. त्यांचे दुसरे आवडीचे गीत होते 'हम दोनो' चित्रपटातले, "अभी ना जाओ छोडके". देव आनंद व साधनावर चित्रीत झालेले. या गीतातल्या सिगारेट लायटरवरचे सूर होते सरांच्या खूप पसंतीचे. अगदी न राहवून सरांनी एकदा

विचारले, “असा लायटर इंडियात मिळेल?”. मी नंतर लायटरचा मुंबईत शोध केला. पण १९६१ सालातल्या या गीतातला लायटर मिळाला नाहीच. किबावे सर म्हणजे बॉलिवूडने विश्वमैत्री संपादन केलेला एक मित्र. सरांना गीतातला शब्द शब्द अर्थ कुणीतरी समजावून सांगितलाही असेल पण खरं तर गीतातले नादब्रह्म त्यांना वेड लावायचे. ही तर ‘शब्दावाचून कळले सारे शब्दांच्या पलिकडले’ ची साक्षात् प्रचीती. सगळ्याच देशात हमखास भेटतात असे हे बॉलिवूडचे वेडे मित्र. किबावे सरांसारखा असा कुणी भेटला की थेट साक्षात्कार होतो, ‘अवघा रंग एकचि झाला’.

झांझीबार परिवहन सुधारणांची जंत्री तयार झाली. एथिओपियात आदिस अबाबाला भेटलेल्या विश्वबँकेतला जपानी परिवहन तज्ज्ञ ‘मिनाटो’ने सांगितलेली यातली एक खुबी आठवली. त्याच्याशी लगेच फोनवर बोलून घेतले आणि त्याने तर बँकेचा नुकताच प्रसिध्द झालेला सारा अहवालच पाठविला. खूप उपयोग झाला त्याचा. हॉलंडहून आलेल्या रॉनने सार्वजनिक परिवहन संस्था स्थापण्याचे आमच्या अहवालातले एक एटबाज प्रकरण लिहिले. मंत्रालय खूप झाले. झांझीबारचे डॉ. राव सर, दारेसालामचे पर्यावरण तज्ज्ञ प्रोफेसर पॉल मांडा सरांनी त्यांच्या झांझीबारी शैलीत एक सुरेख सादरीकरण केले. माझा टीम सदस्य इंजिनिअर गॉडविनने छान काम केले. अनास्टीसीसने अर्थ विषयाचा आढावा सादर केला व पुढील कृतीयोजना सांगितल्या, दिल्लीहून खास आलेले मलीक सर आणि अन्य सभासदांच्या सहाय्याने झांझीबार अहवालाचा जगन्नाथ रथ अगदी लीलया नाही पण रूबाबात ओढला.

सेक्रेटरी अडॉल्फीना देखणी आणि हरकामात चुणचुणीत. साधी डॉलरची मोड म्हणजे चेंज घेऊन यायला सांगितल्यावर तीन चार परकीय चलन ब्यूरोत जाऊन चांगला भाव देणाऱ्याकडून झांझीबारी नोटा घेऊन येत असे. पण तिच्या बाबतीत खरे सांगायचे म्हणजे दुकानात आलेल्या या देखण्या मुलीचे सर्वच दुकानात स्वागत व्हायचे. असे भारतातच घडते असं नाही.. झांझीबारमध्येही होते. माझी पत्नी सुट्टीसाठी झांझीबारला आली असतांना अडॉल्फीना व जॉइसने कुंकवाच्या टिकल्या मागून घेतल्या आणि दोघींनी कपाळाला चिकटवल्या. मग दिवसभर ऑफीसमध्ये बिनधास्त मिरवत बसल्या. अडॉल्फीना तर थेट मंत्रालयात गेली व ‘फोरहेडवरचा इंडियन रेड मार्क’ रूबाबात फातिमाला दाखवून आली.

ही डायरी लिहितांना दिनकर गांगलांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. तसेच “मराठीसृष्टी.कॉम”चे निनाद प्रधान यांचे बहुमोल सहाय्य लाभले. ‘मुंबई सकाळचे’ संपादक पद्मभूषण देशपांडे व त्यांचे सहकारी वैशाली रोडे व सीमा राऊत यांचे पण मोलाचे सहाय्य मिळाले. सकाळने तर ‘झांझीबार डायरी’ लिहीत असतानाच क्रमवार सकाळच्या स्तंभात प्रसिध्द केली.

प्रकल्पाची २०१२ आणि २०१३ अशी दोन वर्षे संपली. मुंबईला परतण्याचा दिवस जवळ आला. सर्व टीम निरोप द्यायला विमानतळावर आली. मला सारखे भरून येत होते. झूबे तर भावनाविवश झाला होता आणि रडत होता. त्याने धावत येऊन कडकडून मिठी मारली. विमानाने झेप घेतल्यावर वातानुकूल वाऱ्याचा थंडगार स्पर्श झाला. खांदा तर पार गारठला होता. झूबेच्या आसवांनी तो पार माखला होता.

झांझीबारचे दिवस मंतरलेले होते. हिंदी महासागराच्या पलिकडल्या काठावरची आपलीच माणसे झांझीबारला भेटली होती. खूप माया लावणारी... आपल्याच माणसांसारखीच. खरं तर दोन वर्षांचा तो सोहळा होता.

‘रंगी रंगला श्रीरंग अवघा रंग एकचि झाला’

१. तुमचं आमचं 'सेम' असतं !

विमानातूनच झाले चारी बाजूंनी सागराने वेढलेल्या चिमुकल्या झांझीबारचे दर्शन.

झांझीबारला जाणाऱ्या विमान-प्रवेशाचा पास घेण्यासाठी लागलेल्या रांगेतले सहप्रवासी बघितल्यावर गीत आठवते, “सावळाच रंग तुझा गोकुळीच्या कृष्णापरी”. काही तर चकक कॉफी रंगाचे. म्हटले तर गोरे आणि नाही म्हटले तर सावळे.

आपण परदेशात गेल्यावर अगदी नकळत तुलना करू लागतो-त्यांची व आपली. वाटते, खरंच देश-विदेशातली माणसे वेगळी असतात? - स्वभावात, धर्म-भावनेत, किंवा शकुन-अपशकुन मानण्यात. जेव्हा उत्तरे मिळायला लागतात तेव्हा जाणवते. शेजारच्या गल्लीतल्या किराणा दुकान मालक सुलेमान भेटतो. त्याला विचारले, गिरहाइकाला माल देताना असा डाव्या हाताला उजव्या हाताने स्पर्श का करतोस. त्याला उत्तर माहीत नव्हते. पण नंतर एकदा मस्त गप्पा मारताना त्याला बऱ्याच आफ्रिकन शुभ व अशुभ शकुनाचे गंमतीचे किस्से आठवले. देश-विदेशातली माणसे सगळी सारखीच-स्वभावात, धर्म-भावनेत, किंवा चकक शकुन-अपशकुन मानण्यातही.

२. अशी आहे आफ्रिकेतली 'कुंती'

“बहुत नजदीक मुझे आना है-तेरे बाहोमे मुझे मर जाना है ”

पण तो अचानक चालता झाला आणि त्याचे बाळ पोटात वाढत असले तर?

जगात सगळीकडे हे घडत आलंय. पण वास्तवाची जाणीव झाल्यावर जणू तिच्या जिवावर ब्रम्हांड कोसळतं! एका आकडेवारीनुसार फक्त चार कोटी लोकवस्तीच्या केनियात दर वर्षी सुमारे तेरा हजार मुली गरोदर राहिल्यावर शाळा सोडतात. दक्षिण आफ्रिकेत पंधरा लक्ष कुमारी माता आहेत. २००८ साली ते प्रमाण अट्टावीस टक्क्यापेक्षा जास्त होते. अमेरिकेत २००२ ते २००७ च्या अवधीत अनौरस संततीच्या जन्माचे प्रमाण २६ टक्क्याने वाढले. युरोपमध्ये हॉलंड या देशात अनौरस संततीच्या जन्माचे प्रमाण ४० टक्के, स्पेन मध्ये २८ टक्के, आयर्लंडमध्ये ३३ टक्के व इटलीमध्ये २१ टक्के आहे. भारतात तर कुमारी माता कुटुंबाला कलंक समजून गोपनीयतेमुळे त्याची सलग आणि खात्रीलायक आकडेवारी उपलब्ध नाही.

३. मेरे यारकी शादी है...

जगातल्या कोणत्याही देशात जा. देवाने “अनंत हस्ते” दिलेले स्त्रीसौंदर्य तिच्या विवाह प्रसंगी ओसंडून येतं.

आफ्रिकन देशांनी जुन्या चालिरीती जपल्या हे त्यांच्या लग्नविधीत दिसते. नवरी मुलगी सर्वासिमोर येणार नाही. ती आत नट्टापट्टा झाल्यावरच येणार. लग्नात वेगवेगळ्या चालिरीती असल्या तरी एक गोष्ट समाईक. ती म्हणजे वधूला सर्वांनी आदराने वागवायचे. गावकर्यांनी आदरयुक्त प्रेम करायचे. लग्नविधीतले दोन मुख्य भाग म्हणजे, साखरपुडा आणि लग्नविधी. सून पसंत करायची जबाबदारी आई-वडिलांची. तेच विवाहाची तारीख नक्की करतात. नातलग मंडळी आहेर-खरेदीत गर्क होतात तर दोन्ही पक्षाचे आई-बाबा विवाह-पूर्वतयारीला लागतात. खर्च वाटून घ्यायचा. पण वधूच्या आई-वडिलांनी लेकीच्या संसाराची भांडीकुंडी द्यायची हा संकेत असतो. आफ्रिकन लग्नकार्यात वधू-हुंडा विरोध मंडळींना फारसा वाव नाही. कारण मुलाने मुलीला हुंडा द्यायचा. मुलीची आई एकांतात मुलीला विचारते, “मुली, सर्व तुझ्या मनासारखे घडतेय ना?”. मुलगी उत्तरते, “होय, आई मी खूप सुखी आहे”. खरं म्हणजे हे वाक्य मुलीकडून ऐकले की

जगातली कोणतीही आई किती सुखावत असेल! असं म्हणतात, “लग्नं स्वर्गात् लागतात”. पण हे सपशेल चूक! लग्नाच्या वेळी स्वर्गच आकाशातून उतरून पृथ्वीवरच्या देशात हजर होतो.

४. आफ्रिकेतली सौंदर्यवती

१९५० पासून विश्वसुंदरी स्पर्धा सुरु झाली. २०१५ साली पासष्टावी फेरी होईल. भविष्यात या स्पर्धा अटीतटीच्या होणार. कारण स्पर्धकांची संख्या आत्ताच शंभराच्यावर जाऊन पोहोचली व वाढत आहे. स्पर्धक संख्या वाढली की विवादाला प्रारंभ होतो. पण दरवर्षी

विश्वसुंदरी स्पर्धेच्या रंगमंचावर उलगडणारे दृश्य एखाद्या गल्लीतल्या किंवा चौकातल्या युवतींच्या मेळाव्याचे नसते. या पृथ्वीतलावरचे खुद्द सत्यं, शिवं, सुंदरमचे ‘सौंदर्य’ रूप तेथे साकार होत असते. आफ्रिकन सुंदरींबद्दल नेहमीच कौतुक होत असते. त्यांच्या कृष्ण वर्णामुळे नव्हे तर त्या गोर्या देशातल्या सुंदरींवर कशा मात करतात याचे नेहमी कुतूहल ठरते. आफ्रिकन विश्वसुंदरींची श्रेयनामावली जबरदस्त आहे. २०१४ सालची गोष्ट. दक्षिण आफ्रिकेच्या रोलिन स्ट्रासला विश्वसुंदरीपदाचा मुकुट मिळाल्यावर तिने रंगमंचावर एक गुपित उघडे केले. ती म्हणाली,

‘आई बाबांनी प्राप्त केलेले मी परीक्षा नळीतले अपत्य आहे’ आणि त्या संध्याकाळी लंडनच्या सभागृहात बसलेल्या कितीतरी जणांना चक्क भडभडून आले. दरवर्षी स्पर्धेची वेळ जवळ आली की भारतीयांची विश्वसुंदरी टेलिव्हिजनवर पाहण्यासाठी उत्कंठा आता शिगेस पोहोचलेली असते. कारण भारतीय सुंदरीनी विश्वसुंदरीपदाचे खाते १९६६ सालीच उघडले. भारतीयांच्या अंतःकरणात फक्त एक अभिमान गीत झंकारत असते, “ये दुनिया... एक दुलहन... दुलहन माथेकी बिंदिया... ये मेरा इंडिया... आय लव्ह यू इंडिया !”

५. जॉनने फडकावला झांझीबार स्वातंत्र्याचा झेंडा

पहाटचे तीन वाजले होते. दिवस होता बारा जानेवारी १९६४. सुलतानाला पदच्युत करून झांझीबार देश स्वतंत्र झाला. जॉन स्वतंत्र राज्याचा राष्ट्राध्यक्ष फील्ड मार्शल म्हणून घोषित झाला. संबंध देश जॉन ओकेलोच्या क्रांतीकारकांनी अरब राज्यकर्त्यांकडून जिंकून

अध्यक्ष करूमांनी बंडानंतर जॉनचा गौरव केला. तेव्हा वाटले, त्याचे तोफांच्या चौघड्यात स्वागत होणार! पण नाही झालं तसं. जॉन एकटा पडत गेला - मरेपर्यंत.

घेतला. तशा या बंडाच्या घटना नाट्यमय वाटल्या व युगांडामधून आलेल्या जॉन ओकेलो या मर्द गड्याने बंडाचे म्होरकेपण स्वीकारले असले तरी सत्तांतराचा हा डाव ‘अॅफ्रो शिराझी पक्षा’ध्यक्ष अबीद कुरामे या नेत्याने मूळतः रचला होता, असा दावा केला जातो. अध्यक्ष करूमांनी (डावीकडे) पण बंडानंतर त्याचा गौरव केला व सत्तांतराचे श्रेय जॉनला अर्पण केले. तेव्हा वाटले होते, भविष्यकाळात या थोर क्रांतीकारकाचे तोफांच्या चौघड्यात स्वागत होणार!

मात्र नंतर जॉन एकटा पडत गेला. अगदी एकटा. कारण बंडानंतर जॉन ओकेलोची कुणालाच आठवण येत नव्हती. तो अगदी एकटा पडला - थेट त्याची हत्या होईपर्यंत !

६. लवंगांच्या वृक्षांनी उवरलेले झांझीबार

झांझीबारहून निघालेले विमान पेम्बा बेटावर पोहोचते अवघ्या वीस मिनिटात. दरसाल ऐंशी हजार टनापेक्षा जास्त लवंगांचे पीक निघते. जगाला लागणार्या ७५ टक्के लवंगा एकट्या पेम्बा बेटात होतात. बेटावर तीन कोटी मधमाशा आहेत. भारतीय, चिनी आणि आता पाश्चिमात्य पारंपारीक आयुर्वेद शास्त्रात लवंगेला मानाचे स्थान आहे. विशेषतः दंतविज्ञान शास्त्रात दाताच्या दुखण्यावर लवंगेचा

वेदनाक्षमक म्हणून सरसि उपयोग होतो. चीन व भारतात मूत्राशयातील अस्वास्थ्य, पोटदुखी, तीव्र खोकला, अतिसार, ओकार्यांना प्रतिबंध यासारख्या अठरा दुखण्यांसाठी लवंगेचा वापर होतो. पण लवंगेचा सर्दी, खोकला, अपचानाचा संदर्भ क्षणभर विसरा आणि सख्याच्या पसंतीचा विडा आणि त्यात खुपसलेल्या लवंगेचा लावणीतला उल्लेख असलेली ती बहारदार लावणी आठवा. मराठी मर्दाची 'लवंगी मिरची' साद किती फक्कड ! या सादेत सुंदरीच्या सौंदर्याने घायाळ झालेल्या दिलात लवंगेसारखा दाह ओतलाय.

पेम्बा झांझीबारच्या ईशान्य दिशेला ५० किमी अंतरावर आहे. लोकसंख्या आहे सुमारे चार लक्ष. पण लोकसंख्येच्या दसपट म्हणजे चाळीस लक्ष लवंगेची झाडे आहेत.

७. आफ्रिकेचे बिअर आख्यात

आफ्रिकेत आल्यावर कोणत्याही बिअर-प्रेमीला अगदी आपल्या घरी किंवा 'माहेरी' आल्यासारखे वाटावे. बिअरची नुसती चंगळ. चिअर्स !!

चिकणी चमेली छुपके अकेली पौहा चढाके आयी! भारतात असा प्रसंग विरळाच. आफ्रिकेत तसे नाही. एका आफ्रिकन अभ्यासात आढळले, मद्यसेवनाचा पुरुषांपेक्षा स्त्री वाहन-चालकांवर जास्त प्रभाव पडतो. उदाहरणार्थ, ४५ किलो वजनाच्या महिलेने एक ग्लास वाईन घेतली तर तिच्या रक्तात ०.०४५ ग्रॅम प्रमाण आढळते. उपाशी स्त्रीवर अधिक प्रभाव होतो. आफ्रिकन बिअरची लांबलचक यादी वाचल्यावर वाटेल की आफ्रिकन देश

म्हणजे अस्सल दारूड्यांचे देश आहे? नेमक्या ह्याच विषयावर 'टाईम' या नियतकालिकाने सखोल अध्ययन केले. त्यामध्ये आढळले, जगातील लोक सरासरी दरडोई दरवर्षी ६.१३ लिटर मद्य सेवन करतात. तर आफ्रिकन लोकांचे हे प्रमाण ६.१५ इतके आहे. भारतात हा दर खूपच कमी म्हणजे फक्त २.२ लिटर आहे. म्हणजे भारतीय खरंच 'गुड बॉईज' आहेत!

८. सेरेंगेटीतील श्वापदांचे अदभूत स्थलांतर

टांझानिया-केनिया सरहद्दीवर होणारे वार्षिक स्थलांतर हा जगातील थक करणारा अद्भूत वार्षिक सोहळा आहे. असे स्थलांतर जगात

श्वापदांचा हा तांडा निघाला शेजारच्या देशात रोजीरोटीसाठी. माऊल्या बछड्यांना घेऊन धापा टाकत परततात. अखेर 'आई ही आई' असते. ती कुणाचीही असो!

मार्च मध्य दरम्यानच्या कालावधीत सुमारे पाच लक्ष नवी अर्भक जन्मास येतात. पृथ्वीवरचे हे एक अभूतपूर्व नाट्य असते ! काही आया पूर्ण दिवस भरायच्या आत प्रसूत होतात. त्यामुळे त्यातली अगदी थोडकीच बचावतात. या यात्रेच्या सहा आठवड्यांच्या कालावधीत प्राणी चार लक्ष अर्भकांना जन्म देतात.

अन्यत्र घडत नाही. यावेळी वन्य प्राणी मे अखेर टान्झानियाच्या सेरेंगेटीच्या पठारी अरण्यवनातून केनियाच्या मसाई मारा या डोंगराळ टापूकडे नैऋत्य दिशेने धाव घेतात व डिसेंबर महिन्यात पुन्हा सेरेंगेटीला परततात. या जंगली प्राणीसमुदायात सुमारे चौदा लक्ष जनावरे असतात. प्राणी-यात्रेतली एक अदभूत बाब म्हणजे, बलाढ्य जनावरे घड्याळाच्या ठोक्याप्रमाणे दरवर्षी बरोबबर एकाच वेळी निघतात - अठराशे मैलाच्या यात्रेला. लक्ष्य गाठायचे असते केनियातील हिरव्यागार विस्तीर्ण प्रदेशाचे. त्यात केवळ झेब्रा व हरणांची संख्या सुमारे दोन लक्षावर असते. जानेवारी ते

९. एका बेटावरचा हवेत उडणारा कोल्हा

१९८२ सालची गोष्ट. रात्रीचे दोन वाजले होते. 'मर्लिन टटल' नावाची वन्य प्राणीशास्त्रज्ञ पूर्व आफ्रिकेत झिंबाब्वेच्या नदीच्या गुडघाभर पात्रात वटवाघळांचा शोध घेत होती. तिने एक विचित्र आवाज ऐकला. वास्तविक परिसरात त्यावेळी सिंह, तरस याचे डरकावणे सतत

वटवाघळांना चक कोल्हाचा चेहरा होता. त्यांना हवेत पण स्वैरपणे उडता येत होते. म्हणून वटवाघळाचे नामकरण केले, 'हवेत उडणारा कोल्हा'.

चालू असायचे, पण या कोलाहोलात एक कर्कश आणि अगदी विचित्र आवाज घुमला. मर्लिनने आवाजाचा मागोवा घेतला. दोन आठवड्यांनंतर तो आवाज करणारा प्राणी त्या पट्टीने शोधून काढला. ती होती वटवाघळे. मर्लिनच्या संशोधनात तिला आढळले, उडणारे वटवाघूळ.

हे वटवाघूळ-कोल्हे मोठे रोमंटीक असतात. एखादी मैत्रिण त्याला आवडली की तो रात्रभर तिच्यावर 'लाईन' मारतो. मादीला त्याची लगट अजिबात पसंत नसते. पण त्याची आपली प्रियेची मनधरणी, लाडीक साद घालणे चालूच. एका रात्रीत सुमारे सव्वीस हजार वेळा प्यारभच्या हाका घालतो व शेवटी तिला जिंकतोच. पहाटे ती फांदीवर शेजारी येऊन बसली की प्रातःकाळचा सोहळा असा काय रंगतो - 'हम बने तुम बने एक दूजेके लिये.. आय् डोन्ट नो व्हाॅट यू से' !

१०. सॅरेंगेटी जंगलाच्या बादशहाला मानाचा कुर्निसात !

सिंह हा अत्यंत एकलकोडा आणि लाजाळू. त्यामुळे सामुदायिकरित्या बसलेले सिंह पहायला मिळत नाही. म्हणून डॅनियल डोलिपअरचे हे छायाचित्र अलौकिक ठरले.

सिंहीणीचे बाळ मोठे झाले की ती त्याला थेट कळपाच्या नर्सरीत घेऊन येते. गंमत म्हणजे, तेथे सार्या लेकरवाळ्या आया एकमेकींच्या एक दोन वर्षे झकपैकी मैत्रिणी बनतात! मात्र खरं म्हणजे नर्सरीतल्या बाळांचे खाण्यापिण्याचे तसे हालच होतात. त्यामुळे नाइलाज झाला तरच सिंहीणी बाळाला नर्सरीत ठेवतात. आई वडिल बाळाला काही आठवडे मोठ्या ममतेने वाढवतात. एरव्ही सिंह हा मोठा रोमंटीक प्राणी. प्रेयसीशी लाडीगोडी करायला त्याला फार आवडते. जणू त्याला म्हणायचे असते, "पैसेकी मै बारीश कर दू-जो तू हो जा मेरी!" मात्र राजेसाहेब आपल्या मिजाशीत एके दिवशी सपशेल गुल होतात कारण त्यांना आता नव्या मैत्रिणीची ओढ लागलेली असते.

११. त्यांनी चारशे मासोळ्या निर्वंश केल्या !

आफ्रिकेच्या व्हिक्टोरिया सरोवरात सोडलेल्या 'नाईल पर्च' माशाने लहान 'सिचलीड' मासोळी खाण्याचा सपाटा लावला व मासोळी निर्वंश होण्याची वेळ आली. मग मोठ्या माशांची मासेमारी करणारे व्यापारी गब्बर झाले व सिचलीडसारख्या लहान माशांची मासेमारी करणार्या गरीब कोळ्यांचे दिवाळे निघायला लागले. सध्याच्या आर्थिक मंदीच्या दिवसात कोळ्यांची आर्थिक क्षमता कमी कमी होत

‘मोठ्या माशाने लहान माशाला गिळंकृत करण्याचा पाण्यातला हा विध्वंस व जमिनीवरच्या गब्बर कोळ्यांनी गरीब कोळ्यांना उध्वस्त करण्याचा व्यापार.

चालली आहे. उदरनिर्वाहासाठी त्यांना जल-सुरुंगासारखे संहारक उपाय शोधावे लागतात. खरं तर असले राक्षसी प्रकार मगरींचा वध करण्यासाठी वापरले जातात. उदरनिर्वाहासाठी त्यांना जल-सुरुंगासारखे संहारक उपाय शोधावे लागतात. खरं तर असले राक्षसी प्रकार मगरींचा वध करण्यासाठी वापरले जातात. सध्या व्हिक्टोरिया सरोवरात मासेमारी करणार्या कोळ्याची संख्या प्रचंड म्हणजे ३५,००० च्या वर पोहोचली आहे. संयुक्तराष्ट्र तज्ज्ञांच्या एका अहवालाने सावध केले आहे, - ‘कोळ्यांचा बेहूत मत्स्य संहार थाबला नाही तर २०५० सालापर्यंत मत्स्यसंपत्ती संपणार!’ पर्यावरण रूहासाचे दुष्टचक्र लवकर थांबवता आले नाही तर भावी पिढ्यांना जगण्याची आव्हाने स्वीकारतांना दिवसेंदिवस कठीण होणार. कविवर्य शैलेंद्र यानी माणसाच्या अस्तित्वाची अशाश्र्वता

अगदी शेलक्या शब्दात मांडली, “गीत हमारे प्यारके.. दोहरेगी जवानिया.. मै न रहूंगी तुम न रहोगे.. फिर भी रहेगी निशानिया”

१२ .एका बेटावरचे बलाढ्य कासव

कासवांचे पृथ्वीतलावर २२ कोटी वर्षांपासून वास्तव्य आहे. म्हणजे कासव हे सरडे, साप किंवा मगरी या प्राण्यांपेक्षा पुरातन प्राणी आहे. जगातले सर्वात मोठे कासव २०० सेंटीमीटर म्हणजे साडेसहा फूट आणि ९०० किलो वजनाचे आहे. २०११ सालच्या अहवालानुसार

केवढे बलाढ्य कासव हे! १९१९ साली गव्हर्नर साहेबांनी ‘चंगून’ बेटावर भेट दिलेल्या कासवांपैकी आता मोठे झालेले १८५ वर्षांचे आणि ३०० पौंड वजनाचे.

कासवांच्या जगातल्या पंचवीस वंशजाती लवकरच नष्ट होण्याच्या मार्गावर आहेत तर त्याच्यानंतर आणखी ४० वंशजातींना पण धोका आहे. वादळी सागरात ही कासवे बिनधास्तपणे राहू शकतात. ती महासागराच्या चार हजार फूटांच्या खोलीचा तळ गाठू शकतात व तेथे दीड तासाच्यावर आरामात राहू शकतात. मात्र अंडी घालण्यासाठी मादी किनाऱ्यावर येते व एका बिळात ऐंशी अंडी घालते. पिले मोठी झाल्यावर ती आठ फूट लांबीच्या आकाराची होऊ शकतात त्यावेळी त्यांचे वजन असते नऊशे किलोग्राम. या पार्श्वभूमीवर झांझीबार जवळच्या एका बेटावरची कासव-कहाणी मोठी उद्बोधक आहे. त्यातलेच आता मोठे झालेले एक अजस्र कासव आहे, १८५ वर्षांचे आणि ३०० पौंड वजनाचे. कल्पना करा, हे बलाढ्य कासव एके दिवशी अचानक मनुष्यवाणीत बोलायले लागले तर.. ?

१३. सॅरेंगेटीचे जिराफ

प्रसूतीनंतर सहा फूट उंचीच्या बाळाचा आईने घेतलेला हा पहिला वात्सल्यपूर्ण पापा!

एखादी जिराफीण खूप आवडल्यावर नर आपल्या खोकल्याच्या मर्दानी आवाजाने तिच्यावर जबरदस्त भुरळ घालतो. मग जिराफीण त्याच्याभोवती सारखी घोटाळत राहते - हा प्रणयाराधन-सोहळा जगासमोर आला, सॅरेंगेटीच्या अगदी ताज्या संशोधनांतून!

नरांना तरुण माद्याच हव्या असतात. ‘परकरातल्या पोरकट’ पोरी किंवा ‘वयस्कर मावश्यां’कडे ते दुर्लक्ष करतात. एकदा का त्याला मादी आवडली व अन्य नर मध्येच लुडबुड करायला आले तर त्याला अजिबात खपत नाही. बाळ जन्मले की संगोपनाची जबाबदारी सर्वस्वी आईची. गरोदरपण सुमारे साडेचारशे

दिवस असते. तिची उभ्यानेच प्रसूती होते. आई बाळाला लगेच उभे राहायला सांगते. काय ही भगवंताची अगाध करणी! नुकत्याच जन्मलेल्या बाळाला आईची भाषा समजते? का नाही समजणार? पोटात असल्यापासून जणू बाळाचा आईशी संवाद असतो ना!

जिराफाच्या बाबतीत तरी हे खरे असावे. बरेच कळप जवळ जवळ राहायला लागल्यावर बाळांची चक्र 'नर्सरी' स्थापन होते. मास्टरणीकडे सोपवून जिराफ-आई दैनंदिन कामाला जाते. वडिलांचा या कार्यात काडीचा सहभाग नसतो.

‘बाळ उभं राहिलं -आमी नाय पहिलं!’ -म्हणायची त्या आईला वेळच येत नाही.

१४. हे सारं पोटच्या पोरांमुळे जमलं

आफ्रिकेत राहणार्या भारतीयांच्या कहाणीतून डोकावणारा एक संदेश हृद्य आहे. भारतीय या यशाचे श्रेय मुख्यतः आपल्या मुलांना देतात. भारतीय कुटुंब वत्सलतेचा हा एक जिवंत पुरावा आहे. स्थानिक तज्ज्ञांनी त्याचा अचुक वेध घेतला. त्यांच्या मते, अर्वाचीन

भारतातून आलेले व आता जगातले आघाडीचे उद्योगपती म्हणून सन्मान संपादन केलेल्या पूर्व आफ्रिकेतील भारतीयांची भरारी अलौकीक आहे.

व्यापार-उदीम विश्वातले हे पण एक वेगळेच मॉडेल आहे. भारतीयांनी आफ्रिकन जनतेला पिळून काढले असा आरोप भारतीयांवर होत असला तरी खुद्द कामगारांच्या हक्काबद्दलही त्यांना न्याय मिळवून देण्यात त्यांनी पुढाकार घेतला. शेजारचे आणि कार्यालयातले परदेशीय दोस्त डोळ्यादेखत पाहत असतात.. भारतीय मित्रांची ही कुटुंबवत्सलता आणि पोरबाळांसाठी सर्व अर्पित करण्याची वृत्ती. त्यांच्या मनात सारखं येत असते, कसं काय बुवा हे? भारतीयांचं आपल्या पोरबाळ्यांबाबतीत आपलं नेहमीच असतं, ‘सबकुछ हमारा अब है तुम्हारा, ये बात क्या है?’

१७.परदेशीय मराठी कुटुंबातली गृहस्वामिनी

तिचं लग्न अगदी थाटमाटात होतं. एके दिवशी आफ्रिकेतल्या विमानतळावर नववधू उतरल्यावर तिच्या जीवनातला नवा अध्याय सुरू होतो. पाडव्याला गुढी उभारण्याचे कुणाच्या ध्यानीमनीही नसते, गणेशचतुर्थीला ‘घालीन लोटांगण वंदीन चरण’ करायला बाप्पाच घरी नसतात. बीजेला ओवाळायला भाऊराया नसतो आणि पहिल्या बाळंतपणाच्या वेळी आई तरी कुठे जवळ असते? पण बाळ घरात आलं की त्या ‘मोठ्या माणसाने’ घर भरून जातं. जगातल्या कुठल्याही देशात जा. विदेशातल्या मराठी गृहिणीच्या व तिच्या यजमानांच्या मनातला ‘आई-बाबा’ विषय त्यांना सतत कासावीस करत असतो. भाडभाड बोलणारी गृहस्वामिनी त्यांच्याबद्दल बोलायला लागली की अचानक थांबते. तिचे डोळे डबडबलेले असतात. बरेच वर्षे परदेशात राहून भारतात कायमचे परतलेल्या पुरूषाला कुणी विचारलं ‘कसं काय परतणं जमलं तुम्हाला?’ तो सांगायला लागतो. “घरात होती नं ‘यशवंती’ घोरपड, तानाजीकडे कोंडाणा सर करायला होती तशी. संकटांच्या खडकाला ती घट्ट चिकटून राहते मग मी आणि मुले सरसर वर चढतो”. दोस्त पत्नीबद्दल बोलतोय हे लगेच समजायचं.

घरातल्या आईच्या पुढाकाराने धार्मिक सण नित्यनेमाने पाळले जातात. त्यावेळी शेजारच्या बाल मित्रमंडळींचा व त्यांच्या आई-बाबांचा हमखास समावेश असणार.

१६. त्या दिवशी महासागरात नौका बुडाली !

“साहेब, केवढे प्रवासी कोंबलेत आज ! आम्हाला नाही जायचं या गर्दीत” चार प्रवासी तणतणत बोटीतून उतरलेसुद्धा. खरं म्हणजे, ते मरता मरता वाचले होते. पेम्बा बेटाकडे निघालेली ‘स्पार्स आयलॅंड्स’ नौका भर महासागरात बुडाली. त्यावेळी जोराचे वादळ सुरू झाले. तुफानात बोट दोन्ही बाजूला कलंडायला लागली.

निघतेवेळी सहाशे प्रवासी-क्षमतेच्या बोटीत त्या रात्री 3500 प्रवासी खचाखच भरले होते. एका अंदाजाप्रमाणे २०६ जणांना कसेबसे जीवदान मिळाले. २४० प्रवासी बुडून ठार झाले. एकूण २९०० बेपत्ता किंवा मरण पावले. हे आकडे ऐकणार्याची मती गुंग करणारे होते. लांबच्या प्रवासात अकस्मात काहीही घडू शकतं. म्हणून घरातली आई किंवा आजी घरातून निघतांना हातावर दहीसाखर देऊन भाळावर प्रसन्नसा लाल टिळा लावते. माऊलीच्या भाबड्या मनात येत असतं, कुठला बरा-वाईट प्रसंग प्रवासात ओढवलाच तर तरंगायला कुठून तरी वाहत आलेलं फळकुट लेकराच्या हाती यावं -झांझीबारच्या हुसेनला मिळालं तसं.

१७. एका पत्रकाराला ठार मारला!

डेव्हिड हा केवळ पत्रकारच नव्हता. तो वृत्तपत्र कर्मचारी संघटनेचा अध्यक्षही होता. निदर्शक दडपशाही विरोध-कृती मोहिम

ठारविण्यासाठी दारेसालाम या राजधानीपासून पाचशे किलोमीटर वर असलेल्या या खेड्यात जमले होते. सभेचा अगोदर बराच गाजावाजा झाल्याने पोलिसांचा भरभक्कम चमू सभेच्या जागी तैनात झाला होता. अचानक निदर्शक व पोलिसांच्यात संघर्ष उडाला व झटापटीत डेव्हिड ठार झाला. प्रत्येक पत्रकार खुनामुळे लोकशाही संवर्धक व्यक्ती जगातून नष्ट होत असते याचे इथे भान ठेवले पाहिजे.

२०१२ सालच्या सहा महिन्यात जगातल्या ४७ गुन्ह्यांतला फक्त एक अपराधी सापडला. वास्तविक ही दुर्मिळ घटना आहे असे मानण्याचे कारण नाही. जगभरच्या गेल्या दहा वर्षांतल्या पत्रकारांच्या खुनातल्या नव्वद टक्के प्रकरणातले अपराधी सापडलेच नाही. मुंबईच्या ज्योतिर्मय डे या छप्पन वर्षांच्या जिगरबाज पत्रकाराचे २०११ सालच्या हत्येचे प्रकरण अद्याप कुठे संपले?

१८. उषःकाल होता होता काळरात्र आली !

मे-जून २००८ मधला हा प्रसंग. झांझीबार बेटावरचा वीजप्रवाह कोणतीही पूर्वसूचना नसतांना एके दिवशी अचानक बंद पडला.

कारण होते, या बेटाला वीज पुरवठा करणारी टांझानियाहून येणारी विद्युतवाहक तार विद्युत्तमंडलासकट एकवीस मे २००८ रोजी कोसळून पडली. देशभर काळोख पसरला. एकवीस मे ला गेलेली वीज जवळ जवळ एक महिन्याने म्हणजे १९ जूनला परत आली. समुद्र-तळावरची जुनी विद्युतवाहिनी तार कमकुवत झाल्यामुळे असे घडले ही या अपघाताची कारणमीमांसा होती. पण पुनः सर्व कसे मार्गावर आणता येईल याचा खात्रीलायक खुलासा होईल याची प्रतीक्षा होती. पण हेच संकट १० डिसेंबर २००९ ला परत हजर झाले.

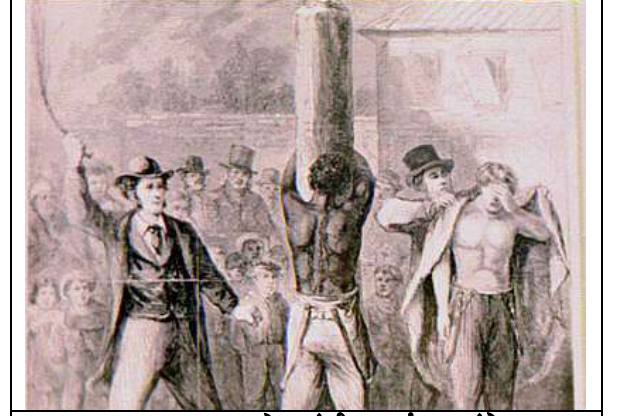
ते टिकले मार्च २०१० पर्यंत म्हणजे तब्बल तीन महिन्यांच्या कालावधीपर्यंत. कारण तेच होते. म्हणजे, समुद्रतळाची तार परत कुचकामी झाल्याचे.

सार्वजनिक व्यवस्था सुकर आणि सुरक्षित करण्याकडे सर्वच देशांचे तज्ज्ञ कार्यरत असतात. सुधारणांसाठी महागडी यंत्रे किंवा बलशाली संगणक आणल्यावर काम फत्ते झाले असे मुळीच नाही. मूळात उत्तरदायित्व स्वच्छ व पारदर्शक असल्यावर जनतेला अकस्मात संकटाला सारखे सामोरेही जावे लागत नाही.

१९. “गुलाम विकत घ्या गुलाम !”

हल्ली गजबजलेला झांझीबार शहरमध्यात असला तरी त्यावेळी ‘स्टोनटाऊन’ला समुद्रमागनि पोहोचता यायचे. गुलामांसाठी पंधरा कारागृहे होती. छप्पर खालच्या पातळीवर असे व आत छोटी गवाक्षे होती. पुरुषांसाठी व स्त्रियांसाठी वेगळी कारागृहे होती. बरेचजण कोंदट हवेत दाटीवाटीमुळे गुदमरून मरून जात असत. विक्रीच्या वेळी गुलामांना न्हाऊ माखू घालून, तेलाने चोपडून बाजारपेठेत आणले जाई. स्त्रियांना नटवून गळ्यात हार व हातात बांगड्या घालून बाजारात आणले जाई. सर्वांची उंचीनुसार एक-कतारमध्ये परेड निघे. त्याचवेळी गुलामांची किंमत जाहीर होई.

धनवान गिर्हाईक गुलामाचा अंतिम सौदा करण्यापूर्वी त्याच्या शरीर-सौष्टवतेची खात्री करत. गुलामाच्या सहनशक्तीच्या चाचणीसाठी एक स्तंभ होता. स्तंभाला बांधून चाबकाने त्याला फटकारतांना जे गुलाम रडत नसत अथवा भोवळ येऊन कोसळत नसत त्यांचा भाव मोठा. तब्बल दोनशे वर्षांनंतर म्हणजे एकोणीसाव्या शतका अखेर झांझीबारची गुलाम खरेदी विक्री थांबली.

सतराव्या शतकात अख्खे झांझीबार ‘गुलामांचे व्यापार केंद्र’ बनले. वेगवेगळ्या देशातून पकडून आणलेले सुमारे दहा लाख गुलाम या परिसरात विकले जायचे.

२०. झांझीबार म्हणजे प्रणयरम्य नगरी !

झांझीबार म्हणजे ‘मधुचंद्रासाठी प्रणयरम्य बेट’ हे वाचल्यावर नवपरिणीत जोडप्याला बोहल्यावरून थेट विमानतळावर झांझीबारचे विमान पकडावासे वाटावे.

झांझीबार आहेही तसेच, अगदी मस्त! पण अशा पर्यटन स्थळांच्या व्यवस्थापनाच्या वास्तवतेतले प्रचंड मोठे आव्हान ध्यानात येत आहे. झांझीबार पर्यटन विकास क्षेत्रात सर्वच ‘आलबेल’ नव्हते. एक खटकणारी गोष्ट म्हणजे विकास कार्यात स्थानिक छोट्या मोठ्या व्यापार्यांना शिरकाव प्राप्त झाला नाही. किनारपट्टीवरच्या विकासकार्यात घुसलेल्या एक-दोन बलाढ्य कंपन्यांची मुसंडी इतकी जबरदस्त होती की स्थानिक ठेकेदरांना स्पर्धेत शिरताच येणे शक्य नव्हते. तशी झांझीबारची आकडेवारी जबरदस्त आहे. पण मधुचंद्रासाठी झांझीबारला कधीमधी गेलात तर व्यवस्थापन-

समस्यात कशाला घुसायचं? दर्यातल्या दूरच्या पर्यटन-गृहात मस्तपैकी चंदेरी मिठीत आणि गुलाबी स्वप्नात मशगुल असावे! 'चांदका डोला हो और बिजलीका बाजा हो.. डोलीमे रानी हो और घोडेपे राजा हो.. प्यारके रस्ते हो और फूल बरसते हो.. बनना चाहती थी एक दिन तारोंकी रानी'

२१. शहरवासीयांची लाडली 'डालाडाला'

कोणताही झांझीबारकर मोठ्या अभिमानाने उत्तरेल "आमच्याकडे गाडी नाही म्हणून काय बिघडलं? आमची डालाडाला आहे नं!"

आणि ते खरंही आहे. कारण स्वस्तातली डालाडाला बस सेवा शहरात व निकटच्या लहान मोठ्या गावांना दैनंदिन प्रवास सुविधा पुरविते. अगदी भल्या पहाटे जवळच्या खेड्यातून डालाडाला झांझीबारच्या दिशेने निघते. सुरुवातीला थोडेफार प्रवासी असतात. पण पुढे एक एक करत बस गच्च भरते. गर्दीत दररोजचे दोस्त लोक भेटतात. मग गप्पाष्टके लगेच चालू. 'अरे यार, कालची मॅच काय रंगली!'. खरं तर ती झांझीबारला नाही किंवा दारेसालामलाही

झालेली फूटबॉल मॅच नसते. 'क्लिनस पार्क रेंजर' आणि 'मॅचेस्टर युनायटेड' मधली मॅच इंग्लंडमधल्या कुठल्यातरी मैदानात झालेली असते. पण प्रवासी कसे ती आपल्याच गावात झाल्याच्या आवेशात रंगवून सांगत असतात. रोजचे प्रवासी खूप आहेत.. सुधारणांची फारशी चिंता नाही. मग 'मिया बिबी राजी तो क्या करे काजी?' यातच सर्व आनंदी आनंद आहे. यापुढेही प्रत्येक प्रातःकाळी डालाडाला हजर होणार, प्रवासी बसणार, गप्पाष्टके रंगणार व झांझीबारकर 'जो भी प्यारसे मिला हम उसीके हो लिए' मानत प्रवास करत राहणार.

२२. इये 'स्वाहिली'चिये नगरी - ब्रह्मविद्येचा सुकाळ करी !

आफ्रिकन काव्यात स्थित्यंतरे चालूच आहेत. हल्लीची गीते, कथानके-कथाकथने, नृत्ये या माध्यमांतून हा बदल दिसून येतो. त्यातच

आईवरची आफ्रिकन कविता वात्सल्यरसाने ओथंबली आहे.

आता नव्या विद्युत् माध्यमांचा प्रभावही पडत आहे. यात गेल्या दहा पंधरा वर्षातील उभरते व विश्वव्यापक 'इंटरनेट'च्या माध्यमात प्रसिध्द होणार्या साहित्याचा या क्रांतीमध्ये सिंहाचा वाटा आहे. 'वोल सोर्यिका' हे नायजेरियन कवी. बरीच वर्षे त्यांना देशाबाहेर राहावे लागले. स्वातंत्र्यासाठी व लोककल्याणासाठी झगडण्यात त्यांनी जीवन व्यतीत केले. १९८६ साली त्यांना नोबेल पारितोषक मिळाले. म्हणजे ते नायजेरियाचे 'रविंद्रनाथ' आहेत. आईवरची आफ्रिकन कविता वात्सल्यरसाने ओथंबली आहे. पण आफ्रिकन कवितेच्या आढाव्यानंतर एक गोष्ट स्पष्ट होते ती म्हणजे, की मराठी व आफ्रिकन माणसाची काव्यावरची माया व जातकूळ सारखीच आहे.

२३. लख लख चंदेरी तेजाची आफ्रिका दुनिया

'आफ्रिकेची सिनेसृष्टी' म्हणजे मुख्यतः स्वातंत्र्योत्तर काळात निर्माण झालेले चित्रपट. या सृष्टीत स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरचे व्यक्तीस्वातंत्र्य महत्वाचे ठरले. मात्र वर्षाकाठी शंभराच्या वर मराठी व एकूण बाराशेच्या वर चित्रपट निर्मिती करणारी हिंदी सिनेमासृष्टी आफ्रिकेची 'रोल मॉडेल' ठरावी. जगात वर्णव्देशाचा वणवा पेटलेला असतांना औसमन सेम्बीननी 'ब्लॅक गर्ल' चित्रपट सादर केला. तेव्हापासून आफ्रिकन सिनेमात नव्या

अध्यायाला प्रारंभ झाला आणि ते 'आफ्रिकन सिनेसृष्टीचे जनक' म्हणजे दादासाहेब फाळके ठरले. सध्याच्या चित्रपटात सामाजिक, संघर्ष कथाविषय, रहस्यमय कथाविषय आणि कौटुंबिक कथाविषय मुख्यत्वाने आले. पण वेगवेगळ्या परिमाणांच्या फूटपट्टीने आफ्रिकन व भारतीय चित्रपटसृष्टीच्या तुलनेची चिवडाचिवड कशाला करायची? सर्वसामान्य माणसाला कलास्वादातून फक्त सौख्याचा आणि जगण्याचा मंत्र शोधायचा असतो. यातच त्याचे भाबडेपण प्रतिबीबीत होत असते, त्याच्या मनात असतं, 'सहा ऋतूंचे सहा सोहळे येथे भान हरावे.. या जन्मावर, या जगण्यावर शतदा प्रेम करावें'.

२४. आफ्रिकेची शिशुगीते

देश कोणताही असो, पण बालमित्र खूप होऊन गाताना पाहिले की वाटते, आभाळातली सारी इंद्रधनुष्ये बालचेहर्यावर अचानक प्रकट झाली.

इंग्रजीमधून आफ्रिकन व अन्य भाषेत आलेल्या बालगीतांची यादी जबरदस्त आहे. अगली डकलिंगची मूळ कथा 'हान्स ख्रिश्चन अँडरसन' या डेनिश लेखकाने ११ नोव्हेंबर १८४३ या दिवशी प्रसिध्द केली. पण माडगूळकरानी याच कथेत शंभर वर्षांनंतर अक्षरशः प्राणवायू फुंकला आणि आशाताईनी आपल्या स्वराची पैजणे बांधली.

ते गीत होते, 'एका तळ्यात होती बदके पिले सुरेख'. आफ्रिकेतल्या शिशुगीतांचे पण एक वेगळेच विश्व आहे व त्याचा विकास तितकाच मनोरंजक आहे. यात बडबडगीते, खेळातली गाणी आणि धार्मिक-पक्षी-प्राणी-विरंगुळ्याची गाणी. एक आफ्रिकन बालगीत आहे. त्याचे स्वैर भाषांतर होईल, 'बडा कमजोर है आदमी.. अभी लाखो है इसमे कमी.. पर तू जो खडा.. है दयालू बडा.. तेरे किरपासे धरती थमी.. ए मालिक तेरे बंदे हमे'. आफ्रिकन भाषेतल्या या भक्तीगीताचा अर्थ समजल्यावर कुणाचेही डोळे डबडबून येतील. मग त्याचा कोणत्याही देशाचा पासपोर्ट-व्हिसा असो!

२५. रात्रीच्या गर्भात उद्याचा असे उषःकाल !

अंमलबजावणी चालू असलेल्या 'व्हिजन डॉक्यूमेंट' मध्ये गरीबी हटावला अग्रस्थानआहे. आपण जगाच्या मागे पडलो. आता तेजोमय उषःकाल येणार!

जगातले शीतयुद्ध आता संपले. झपाट्याने बदलत असलेल्या शासकीय नीतीनुसार झांझीबारला जगभरच्या व्यापार-शर्यतीत बेधडक उडी घेण्यासाठी सज्ज राहावे लागेल याची जाणीव या अहवालात प्रकषनि सादर होते. तसे पाहिले तर आफ्रिकेच्या पंचावन्न देशातही लोकांची निदर्शने, संघर्ष होत असतात. मात्र विकास आराखड्यांना होणार्या विरोधाचे प्रमाण जवळजवळ नाहीच. आता झांझीबारमध्ये आहे प्रतिक्षा समृद्धीची. सध्या चालू

आहे आराखड्याची कार्यवाही. यामुळे जागतीकीकरणाबरोबर व्यापार-अर्थ नीतीच्या उदारीकरणाची तयारीही देशाला करावी लागणार आहे. झांझीबार मसुद्यात संगणक जाळ्याच्या विस्ताराला विशेष महत्व दिले आहे. अंमलदारांचा व सामान्य माणसाचा आता एकच ध्यास आहे - आमचे दारिद्र्य लवकर संपावे आणि दहा लाख लोकवस्तीच्या या सुंदर बेटावर सुखाचे दिवस यावेत.

याशिवाय दोन खास परिशिष्टे :

- झांझीबारची पूवरेषा, भौगोलिक माहिती, संक्षिप्त इतिहास, राजकीय पक्ष, लोकजीवन, वन्यप्राणी-जीवन, संस्कृती, अर्थव्यवस्था, शिक्षण व्यवस्था, परिवहन व्यवस्था, उर्जा क्षेत्र, प्रसारमाध्यमे, खेळ, आरोग्य, राजकीय पक्ष या विषयांवरील माहिती.
- झांझीबारची आगामी वाटचाल आणि विकास आराखडा
- झांझीबारमधील इसवी सन पूर्व १००० पासून थेट झांझीबार स्वतंत्र होईपर्यंतच्या ठळक घटनांची जंत्री.
- दुर्मिळ फोटो

या सवनि भरगच्च अशी ही.. . . .

“झांझीबार डायरी”

पाने : २०० (A4 आकारातली)

खास सवलत किंमत : रु.१९/-

[आत्ताच खरेदीसाठी येथे क्लिक करा.. . . .](#)

मराठीसृष्टी डॉट कॉम

चाणक्य, ३ रा मजला, क्लासिक प्लाझाच्या मागे, गोखले रोड, नौपाडा, ठाणे ४००६०२

दूरध्वनी : (९१-२२) २५४२११८५

वेबसाईट : www.marathirushti.com

इ-मेल : bookshop@marathirushti.com

ठळक वैशिष्ट्ये

- सध्या ४,५०,००० हून जास्त नोंदणीकृत सभासद
- दररोज ८०,००० हून जास्त वाचक
- १४ वर्षांहून अधिक काळ कार्यरत.
- २४ तास कार्यरत असलेला संपादकवर्ग
- तांत्रिकदृष्ट्या भक्कम पायावर उभे. वृत्तपत्रांमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या तांत्रिक सोयी-सुविधांनी युक्त
- लेखसंग्रह, मराठी व्यक्ती संदर्भ कोश, महासिटीज, दिनविशेष, व्हिडिओ, मराठी आडनाव-कोश, मराठी पुस्तके, हे मुख्य विभाग
- जगाच्या कानाकोपऱ्यातून येणारा नियमित वाचकवर्ग. वाचकसंख्येत सतत भर
- वाचकांना त्यांच्या प्रतिक्रिया तात्काळ लिहून ऑनलाईन पाठविण्याची सोय
- १,००,००० हून अधिक मराठी लेखांचा संग्रह असलेले एकमेव मराठी संकेतस्थळ
- लेखांमध्ये दररोजची भर.
- प्रतिथयश साहित्यिकांपासून सामान्य माणसापर्यंत अनेकांचे लेखन उपलब्ध
- आपले मत स्पष्टपणे मांडण्याची सोय. कोणत्याही प्रकारची जाचक सेन्सॉरशीप नाही.
- लेखनासाठी अत्यंत सुटसुटीत नियम व अटी
- लेखनासाठी लेखांच्या विषयानुसार २५ हून अधिक विभाग. नवीन वर्गवारी बनविण्याची सोय.
- मराठी व्यक्ती संदर्भ कोश हा अत्यंत महत्त्वाकांक्षी प्रकल्प
- मार्च २०१६ पर्यंतचे उद्दिष्ट १,००,००० मराठी माणसांच्या संदर्भ कोशाचे.
- जाहिरातदारांना विविध प्रकारच्या जाहिरात संधी
- मराठी भाषेतील अनेक पोर्टल्सचे नेटवर्क बनविण्यात मराठीसृष्टीचे सहाय्य
- महिन्याला २५० लाखाहून अधिक नेटवर्क पेज व्ह्यूज
- नेटवर्कची एकूण वाचकसंख्या दररोज २००००० हून अधिक

याव्यतिरिक्त, मराठीसृष्टीच्या माध्यमातून लेखक आणि पत्रकारांना विशेष सुविधा देण्यात येतात.

- परिपूर्ण ब्लॉग इंजिन व्यवसायासाठी उपलब्ध
- लेखकांना व्यावसायिक संधी
- स्वेच्छानिवृत्तांसाठी आणि सेवानिवृत्तांसाठी आकर्षक व्यावसायिक योजना
- पत्रकारांसाठी आकर्षक योजना... स्वतःचे वृत्तपत्र बनवा.

आजच.. आत्ता भेट द्या ... <http://www.marathirushti.com/>

३,००,००० हून जास्त पाने असलेले...
८०,००० पेक्षा जास्त दैनिक वाचक असलेले...
४,५०,००० पेक्षा जास्त सभासद असलेले...
महिन्याला ५ न्यूजलेटर प्रकाशित करणारे...
१२,००० हून जास्त सभासदांचा फेसबुक ग्रुप असलेले...

१० वेब पोर्टल्सचे

मराठीसृष्टी डॉट कॉम (marathirushti.com) नेटवर्क

- लेखसंग्रह ● व्यक्तीकोश ● शहरे ● व्हिडिओज ● मराठी आडनावांच्या नवलकथा
- मराठी माणसांचे ब्रँडस ● आरोग्य ● घरकूल ● ऑडिओ ब्लॉग्स ● व्यावसायिक सूची

आणि

- Marathibooks.com (मराठी पुस्तकांचे परिचय आणि परिक्षणे)
- Marathiclassifieds.com (मराठी क्लासिफाईडस जाहिराती)
- Marathisahityik.com (मराठी साहित्यिकांचे पोर्टल)
- Selectedvideos.in (जगभरातले निवडलेले व्हिडिओज)
- Lokmudra.com (लोकमुद्रा - बातम्या आणि घडामोडी)
- 1000articles.in (इंग्रजीतील हजारो लेख)
- 1000s.in (१००० विषयांवरील मराठी वेबसाईट्स)
- Aamhisaahityik.com (इंटरनेटवरील साहित्यिकांचे पोर्टल)
- Mahacooperatives.com (सहकार क्षेत्राविषयी मराठी पोर्टल)

याशिवाय आमचा अनोखा उपक्रम... ..

- मराठी माणसांसाठी वैयक्तिक वेबसाईट्स फक्त २,५००/- रुपयांत.
- मराठी उद्योगांसाठी Shopping Cart आणि Payment Gateway सहित व्यावसायिक वेबसाईट्स फक्त ५,०००/- रुपयांपासून.
- मराठीसृष्टीच्या लेखकांसाठी खास मिनी-वेबसाईट .
- मराठी पत्रकारांसाठी स्वतःचे वृत्तपत्र बनवण्याची खास योजना.

मराठीसृष्टी डॉट कॉम नेटवर्क

- **मराठी लेखसंग्रह**

वेगवेगळ्या सर्वसमावेशक वर्गवारीमधील हजारो मराठी लेखांचा संग्रह असलेला हा विभाग. कोणीही यावे, नाव नोंदवावे आणि लिहायला सुरुवात करावी इतकं सोपं. आमची नियमावलीही इतकी सोपी. लेखकांसाठी विविध सुविधा... अगदी मोफत सॉफ्टवेअरपासून ते स्वतःचा ब्लॉग बनविण्यापर्यंत.

- **मराठी व्यक्तीकोश**

विविध क्षेत्रातल्या जगभरातल्या मराठी व्यक्तींची विविध वर्गवारीनुसार माहिती एकाच ठिकाणी उपलब्ध करण्यासाठी हा मराठीसृष्टीचा एक महा-प्रकल्प. मार्च २०१६ पर्यंत १००,०००० व्यक्तींची माहिती संग्रहित करण्याचे लक्ष्य. २५,००० व्यक्तींची माहिती वेबसाईटवर उपलब्धही झाली.

- **व्हिडिओज**

- उत्तमोत्तम व्हिडिओज दाखवणारी यु-ट्युब ही एक वेबसाईट. पण अशा शेकडो वेबसाईटसवर सुंदर व्हिडिओज उपलब्ध आहेत. ते शोधून काढणे हे मात्र किचकट आणि वेळकाढू काम, पण ते सोपं केलंय मराठीसृष्टीच्या टीमने. वेगवेगळ्या विषयांवर मराठी व्हिडिओज आणि त्यासोबतच महाराष्ट्र, मराठी माणसे इत्यादी विषयांवरील इंग्रजीतीलही एकापेक्षा एक सरस व्हिडिओज इंटरनेटच्या महा-मायाजालातून शोधून ते वाचकांपर्यंत पोहोचवणारा हा विभाग.

- **मराठी शहरे**

महाराष्ट्रातील अनेक छोट्या-मोठ्या शहरांविषयी माहितीचे हे भांडार. प्रकाशात किंवा चर्चेत न आलेल्या अनेक गोष्टी या विभागात प्रकाशित होतात नियमितपणे. फोटोफिचर्स, स्थळमहात्म्य, जुन्या आठवणी असे बरेच काही इथे वाचायला मिळते. महाराष्ट्राबाहेरील, मात्र मराठी माणसांची वस्ती असलेल्या शहरांबद्दलची माहितीही इथे आहेच.

- **मराठी आडनावे**

तुम्हाला हे माहित आहे का, मराठीत ६०,००० हून जास्त आडनावे आहेत! या विभागात अशाच आडनावांचा मागोवा घेतलाय आणि त्यामागच्या सुरस आणि मनोरंजक गोष्टीही दिल्या आहेत.

- **मराठी ब्रँड्स**

मराठी माणसांचे ब्रँड्स म्हटले की काही ठराविक नावेच डोळ्यासमोर येतात. मात्र अक्षरशः हजारो ब्रँड्सना मराठी माणसांनी मोठं केलंय. याबद्दलची मनोरंजक माहिती उपलब्ध होतेय जानेवारी २०१६ मध्ये सुरु होणाऱ्या या विभागात

- **आरोग्य**

आरोग्यविषयक लेखांचा मोठा संग्रह आणि व्हिडिओजसुद्धा इथे वाचायला आणि बघायला मिळतील जानेवारी २०१६ पासून.

- **घरकुल**

महाराष्ट्रातल्या विविध शहरांतील रिअल इस्टेट विषयक माहिती मराठीत देणारे हे कदाचित एकमेव पोर्टल असावे. हा विभाग सुरु होतोय जानेवारी २०१६ मध्ये.

- **ऑडिओ ब्लॉग्स [नमुना १](#) | [नमुना २](#)**

मराठीसृष्टीच्या लेखकांना आता एक खास सुविधा मिळालेय, ती म्हणजे लेखकांच्या आवाजातच प्रकाशित केलेला लेख. याशिवाय काही लेख खास व्यावसायिक कलाकारांनीही वाचलेले आहेत. वाचकांनाही आता बसल्या-बसल्या किंवा प्रवासात मराठीसृष्टीवरील लेख वाचणे शक्य होईल डिसेंबर २०१५ पासून.

- **बिझनेस डिरेक्टरी**

वेगवेगळ्या क्षेत्रातल्या मराठी माणसांची व्यावसायिक डिरेक्टरी उपलब्ध होतेय जानेवारी २०१६ पासून

- **Marathibooks.com (मराठी बुक्स)**
५०,००० हून जास्त मराठी पुस्तकांची माहिती देणारे हे खास पोर्टल. लेखक किंवा प्रकाशक कोणीही असो, इथे येऊन वाचक त्यांचे पुस्तकांवरील अभिप्राय मोकळेपणाने लिहू शकतात, कोणत्याही बंधनाशिवाय !
- **Marathiclassifieds.com (मराठी क्लासिफाईड्स)**
मराठीतून छोट्या जाहिराती देण्यासाठीचे हे पोर्टल. वेगवेगळ्या अॅड-युनिट मध्ये गुगलच्या अॅड-सेन्स मधील जाहिरातींप्रमाणेच बनवलेल्या या जाहिराती मराठीसृष्टी आणि तिच्या सहयोगी पोर्टल्सवर दाखवल्या जातात.
- **Marathisahityik.com (मराठी साहित्यिक)**
मराठीत लिहिणाऱ्या सर्व साहित्यिकांच्या मिनी आणि मायक्रो वेबसाईट्स इथे बनत आहेत. १०,००० पेक्षा जास्त पाने असलेले हे खास पोर्टल सुरु होतेय जानेवारी २०१६ मध्ये.
- **Selectedvideos.in (सिलेक्टेड व्हिडिओज)**
वेगवेगळ्या विषयांवरील इंग्रजी आणि इतर भाषांमधील एकापेक्षा एक सरस व्हिडिओज इंटरनेटच्या महा-मायाजालातून शोधून ते वाचकांपर्यंत पोहोचवणारे हे खास पोर्टल.
- **Lokmudra.com (लोकमुद्रा)**
महाराष्ट्र आणि बृहन्महाराष्ट्रातील बातम्या जिल्हावार, शहरवार, विषयवार वर्गिकरण करून सादर करणारे हे पोर्टल सुरु होतेय जानेवारी २०१६ मध्ये. येथे नागरिक पत्रकारांसाठी खास विभागही आहे.
- **1000articles.in (इंग्रजीतील हजारो लेख)**
मराठीसृष्टीच्याच धर्तीवर इंग्रजी लेखनासाठी असलेले हे पोर्टल. कोणत्याही बंधनाशिवाय अगदी मुक्तपणे येथे लिहायची सोय उपलब्ध. हे पोर्टल सुरु होतेय डिसेंबर २०१५ मध्ये.
- **1000s.in (१००० विषयांवरील मराठी वेबसाईट्स)**
समाजात अनेक लोकांकडे वेगवेगळ्या प्रकारची माहिती आणि ज्ञान असते जे त्यांना लोकांपर्यंत पोहोचवायचे असते. मात्र त्यांच्याकडे व्यासपीठ नसते; ब्लॉग किंवा वेबसाईट बनविण्याचे ज्ञान नसते आणि वाचकही कसे मिळवायचे याची चिंता असते. हीच चिंता लक्षात घेऊन आम्ही हे व्यासपीठ निर्माण केलंय. वेगवेगळ्या १००० विषयांवर लिहिण्यासाठी त्या-त्या विषयातील तज्ज्ञांना एक व्यासपीठ तयार करून दिलं जातंय. त्यांनी फक्त लिहायचं. तंत्रज्ञान, व्यासपीठ आणि वाचकही आम्हीच पुरवू.
- **Aamhisaahityik.com (आम्ही साहित्यिक)**
“आम्ही साहित्यिक” या नावाने आमचा फेसबुकवर एक मोठा आणि लोकप्रिय ग्रुप आहे, ज्याचे सध्या १२,००० हून जास्त सदस्य आहेत. ते विविध विषयांवर लिहित असतात. हे सर्व इंटरनेटवरील साहित्यिकच. या सर्वांना या पोर्टलद्वारे स्वतःच्या मिनी आणि मायक्रो वेबसाईट्स निर्माण करण्यासाठीचे हे पोर्टल.
- **Mahacooperatives.com (महा को-ऑपरेटिव्हज)**
महाराष्ट्र हे सहकारी क्षेत्राचे माहेरघर. सहकार इथल्या खेड्यापाड्यांमध्ये पोहोचलाय. मात्र सहकाराविषयी इंटरनेटवर मराठीतून माहितीची वानवाच आहे. सहकार क्षेत्रातील घडामोडींची अद्ययावत माहिती मराठीतून खेड्यापाड्यातल्या जनतेपर्यंत पोहोचवण्याचा प्रयत्न करणारे हे पोर्टल सुरु होतेय जानेवारी २०१६ मध्ये.

३,००,००० हून जास्त पाने असलेल्या...
८०,००० पेक्षा जास्त दैनिक वाचक असलेल्या...
४,५०,००० पेक्षा जास्त सभासद असलेल्या...
महिन्याला ५ न्यूजलेटर प्रकाशित करणार्या...
१२,००० हून जास्त सभासदांचा फेसबुक ग्रुप असलेल्या...

१० वेब पोर्टल्स च्या या मराठीसृष्टी डॉट कॉम नेटवर्कवर

आठवड्याचे ७ दिवस आणि दिवसाचे २४ तास... वेगवेगळ्या पानांवर... वेगवेगळ्या आकारामध्ये...

आपली जाहिरात आता फक्त रु. १५०/- प्रति दिवस मध्ये.

याशिवाय.....

- अॅडव्हर्टोरियल
- “आम्ही साहित्यिक (Aamhisaahityik)” या फेसबुक ग्रुपवर प्रमोशन.
- “Marathirushti” या फेसबुक पानावर प्रमोशन.
- आमच्या साप्ताहिक आणि मासिक न्यूजलेटरद्वारे प्रमोशन.
- मिनी-वेबसाईट

आणि बरंच काही... ..

संपर्क :

मराठीसृष्टी डॉट कॉम

चाणक्य, ३ रा मजला, क्लासिक प्लाझाच्या मागे, गोखले रोड, नौपाडा, ठाणे ४००६०२

दूरध्वनी : (९१-२२) २५४२११८५

वेबसाईट : www.marathirushti.com

इ-मेल : feedback@marathirushti.com